

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3

จัดทำโดย หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ปรึกษา

พระราชปรีดีศักดิ์, ศ.ดร.	อธิการบดี	
พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร	
พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา	
พระเทพเวที, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต	
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ	
พระครูโสภณพุทธศาสตร์, ผศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่	
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	
พระครูปรีดีกิตติธำรง, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์	
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	ศ.ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์
ศ.พล.ต.ท.ดร.นัยนา เกิดวิชัย	รศ.ประณต นันทียกุล	รศ.ดร.สมาน งามสนิท

บรรณาธิการ รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร. ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี
ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว

กองบรรณาธิการ

พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.	พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.
รศ.ดร.สุรินทร์ นียมางกูร	รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา
ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต	อ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	อ.ดร.กาญจนา คำจตุ
พระสมนึก ธีรปญโญ	พระนุชิต นาคเสโน	นางสาวสุมาลี บุญเรือง
นายกรกต ชำบฉิต	นายสุภัทรชัย สีสะใบ	นางสาวกาญจนา บุญเรือง
นางสาววันเพ็ญ ฉายสอาด	นางสาวพัชรี หลาง	

ฝ่ายศิลปกรรม ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์, อ.ดร.สุรียา รักษาเมือง, อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว, นายสุภัทรชัย สีสะใบ
นายกรกต ชำบฉิต, นายพลวัฒน์ สีทา

พิมพ์ที่ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์จำหน่ายหนังสือและอุปกรณ์การศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย)
79 หมู่ 1 ถนนพหลโยธิน หลักกิโลเมตรที่ 55
ตำบลลำไทร อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035-248000 ต่อ 8048

(2) การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3

คำนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ และปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่ว่า จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม ล้วนแล้วแต่เป็นไปตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ผู้ทรงสถาปนาแห่งนี้ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยู่บนรากฐานของปณิธานและปรัชญาของมหาวิทยาลัยทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้ชัดเจนว่าทุกหลักสูตรและกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นจะต้องนำหลักพระพุทธศาสนาไปบูรณาการกับศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคม การจัดประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3 เรื่อง นวัตกรรมทางการปกครองและทางการบริหารจัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยมีนายเทวัญ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี บรรยายพิเศษเรื่อง นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการปกป้องและคุ้มครองพระพุทธศาสนา โดยในงานจัดประชุมวิชาการดังกล่าว ยังจัดแบ่งกลุ่มการนำเสนอ บทความ ออก 3 กลุ่ม กลุ่มนวัตกรรมทางการจัดการเชิงพุทธ กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐศาสตร์ เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักวิชาการจากหลายมหาวิทยาลัยสู่สาธารณะ ทั้งการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการและการจัดประชุมเสวนาทางวิชาการ รวมถึงมีการแสดงนิทรรศการทางวิชาการอีกด้วย

ในนามของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขออนุโมทนาขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สถาบันรัชต์ภาคย์ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นภาคีร่วมจัดงานครั้งนี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

หวังว่า การจัดประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ ๓ เรื่องนวัตกรรมทางการปกครองและทางการบริหารจัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ครั้งนี้ จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สนใจใฝ่รู้เรื่องดังกล่าวไปบูรณาการเข้ากับศาสตร์ต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคม ให้มีการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความสุขที่ยั่งยืนตลอดไป

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

งานประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3 (MCU Congress I) ภายใต้หัวข้อ “นวัตกรรมทางการปกครองและทางการบริหารจัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0” นี้จัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยสู่สาธารณะด้วยการตีพิมพ์ทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่และจะเป็นเวทีสาธารณะเพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัยและงานวิชาการหลากหลายสาขาที่มีการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาที่เรียกว่า “พุทธบูรณาการ” ในการจัดงานครั้งนี้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะเจ้าภาพการจัดงานได้รับการสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันรัชต์ภาคย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลผลิตที่เป็นองค์ความรู้จากการจัดงาน คณะผู้จัดงานจึงได้กำหนดให้มีการแสดงทัศนะในการประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 3 กลุ่มประกอบด้วย 1) กลุ่มนวัตกรรมทางการจัดการเชิงพุทธ 2) กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐประศาสนศาสตร์ 3) กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐศาสตร์

ในขณะเดียวกันได้จัดให้มีกิจกรรมเพื่อความหลากหลายในการเสนอองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับพุทธบูรณาการ ประกอบด้วย 1) การแสดงปาฐกถา โดยนายเทวัญ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มาเป็นองค์ปาฐก (Keynote Speaker) บรรยายพิเศษเรื่อง นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการปกป้อง และคุ้มครองพระพุทธศาสนา 2) การสัมมนาทางวิชาการโดยมีลักษณะเป็นการอภิปรายร่วม (Panel Discussion) และการประชุมกลุ่มย่อย (Group Discussion) โดยได้รับความเมตตาจากนักวิชาการทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ จากสถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ 3) การจัดนิทรรศการโดยนำข้อมูลจากงานวิชาการและงานวิจัยที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาร่วมกับบุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัยรวมทั้งจากภาคส่วนต่าง ๆ

สำหรับการดำเนินงานเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการ คณะผู้จัดงานได้กำหนดให้มีการเปิดรับบทความ ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review) ทั้งที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยทางมหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณากลั่นกรองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้จัดส่งบทความที่ส่งปรับปรุงคืนกลับไปเจ้าของบทความได้ปรับแก้ จากนั้นได้แจ้งผลการพิจารณาบทความและผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้นำเสนอบทความในการประชุมกลุ่มย่อยและผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้นำเสนอในรูปแบบของโปสเตอร์ ในการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งนี้มีบทความที่ผ่านการคัดเลือกเพื่อตีพิมพ์จำนวนทั้งสิ้น 214 เรื่อง โดยมีบทความที่ผ่านการคัดเลือกให้นำเสนอในการประชุมกลุ่มย่อย จำนวน

(4) การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3

84 เรื่อง นำเสนอในรูปแบบโปสเตอร์ จำนวน 35 เรื่อง และเมื่อสำเร็จการประชุมระดับชาติดังกล่าวแล้ว จะได้มีการตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมครั้งนี้เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณะต่อไป

คณะผู้จัดงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3 เรื่อง “นวัตกรรมทางการปกครองและทางการบริหารจัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0” นี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในรูปขององค์ความรู้ทางวิชาการไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ว่า “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” ต่อไป

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

ประธานกรรมการดำเนินงานการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ (MCU Congress)

เรื่อง นวัตกรรมทางการปกครองและทางการบริหารจัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0

ณ ห้องประชุมเธียร์เตอร์บี คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันเสาร์ ที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2562

เวลา	รายละเอียด
ภาคเช้า	
เวลา น.	ลงทะเบียนรับของที่ระลึก และเข้าร่วมงาน
เวลา น.	ชมวิดีโอทัศน์ประวัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เวลา น.	พระราชปรีดีทิพย์, ศ.ดร. อธิการบดี ประธานในพิธีจุดธูปเทียนและนำบูชาพระรัตนตรัย พระครูปรีดีกิตติธารัง, ศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ ถวายสักการะ กล่าวถวายรายงาน พระราชปรีดีทิพย์, ศ.ดร. อธิการบดีกล่าวเปิดงานและ บรรยายเรื่อง นวัตกรรมทางการปกครองและทางการบริหาร จัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0 รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ถวายของที่ระลึกแด่อธิการบดี
เวลา น.	ฯพณฯ เทวัญ ลิปะตพัลลภ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เดินทางมาถึงลานกิจกรรมอาคารเรียนรวมโซนบี ชั้น G เปิดนิทรรศการของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและหน่วยงานของมหาวิทยาลัย และเปิดนิทรรศการภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation ฯพณฯ เทวัญ ลิปะตพัลลภ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เดินขึ้นสู่บนเวที รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป กล่าวรายงาน -ฯพณฯ เทวัญ ลิปะตพัลลภ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เปิดการประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ (MCU Congress) เรื่อง นวัตกรรมทางการปกครองและทางการบริหารจัดการในยุคไทย แลนด์ 4.0 มอบโล่และเกียรติบัตรแก่ภาคีเครือข่ายการประชุมวิชาการระดับชาติ ประกอบด้วย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(6) การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3

เวลา	รายละเอียด																								
	<p>สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์ มหาวิทยาลัยนอร์คิงแฮม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง</p> <p>ฯพณฯ เทวัญ ลิปะตพัลลภ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี บรรยายพิเศษเรื่อง นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการปกป้องและ คุ้มครองพระพุทธศาสนา พระครูปริยัติกิตติธำรง,รศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มอชของที่ระลึกแก่ ฯพณฯ เทวัญ ลิปะตพัลลภ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี</p>																								
เวลา 11.30 น.	<p>ฉันภัตตาหารเพล/รับประทานอาหารกลางวัน ณ ลานกิจกรรมอาคารเรียนรวมโซน A ชั้น G</p>																								
ภาคบ่าย																									
เวลา 12.30 - 16.30 น.	นำเสนอผลงานภาคบรรยาย																								
	<p>กลุ่มนวัตกรรมทางการจัดการเชิงพุทธ ชุดที่ 1 สถานที่ : อาคารเรียนรวม โซน B ชั้น 2 ห้อง B 207</p> <table border="0"> <tr> <td>1. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.</td> <td>ประธานกรรมการ</td> </tr> <tr> <td>2. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน</td> <td>กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ</td> </tr> <tr> <td>3. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.</td> <td>กรรมการ</td> </tr> <tr> <td>4. พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.</td> <td>กรรมการ</td> </tr> <tr> <td>5. พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.</td> <td>กรรมการและเลขานุการ</td> </tr> <tr> <td>6. นางสาววันเพ็ญ ฉายสอาด</td> <td>กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ</td> </tr> </table> <p>กลุ่มนวัตกรรมทางการจัดการเชิงพุทธ ชุดที่ 2 สถานที่ : อาคารเรียนรวม โซน B ชั้น 2 ห้อง B 208</p> <table border="0"> <tr> <td>1. พระเมธีธรรมจารย์, รศ.ดร.</td> <td>ประธานกรรมการ</td> </tr> <tr> <td>2. รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์</td> <td>กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ</td> </tr> <tr> <td>3. อ.ดร.อำนาจ บัวศิริ</td> <td>กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ</td> </tr> <tr> <td>4. พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.</td> <td>กรรมการ</td> </tr> <tr> <td>5. อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว</td> <td>กรรมการและเลขานุการ</td> </tr> <tr> <td>6. นายสุภัทรชัย สีสะใบ</td> <td>กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ</td> </tr> </table>	1. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ	2. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ	3. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	กรรมการ	4. พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	กรรมการ	5. พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.	กรรมการและเลขานุการ	6. นางสาววันเพ็ญ ฉายสอาด	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	1. พระเมธีธรรมจารย์, รศ.ดร.	ประธานกรรมการ	2. รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ	3. อ.ดร.อำนาจ บัวศิริ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ	4. พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.	กรรมการ	5. อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว	กรรมการและเลขานุการ	6. นายสุภัทรชัย สีสะใบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
1. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ																								
2. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ																								
3. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	กรรมการ																								
4. พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	กรรมการ																								
5. พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.	กรรมการและเลขานุการ																								
6. นางสาววันเพ็ญ ฉายสอาด	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ																								
1. พระเมธีธรรมจารย์, รศ.ดร.	ประธานกรรมการ																								
2. รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ																								
3. อ.ดร.อำนาจ บัวศิริ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ																								
4. พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.	กรรมการ																								
5. อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว	กรรมการและเลขานุการ																								
6. นายสุภัทรชัย สีสะใบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ																								

เวลา	รายละเอียด
	กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐประศาสนศาสตร์ ชุดที่ 1 สถานที่ : อาคารเรียนรวม โชน B ชั้น 1 ห้องเธียเตอร์B
	1. ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง — ประธานกรรมการ 2. ผศ.ดร.วิชุกร นาคธน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3. รศ.ดร.สุรินทร์ นียมมางกูร กรรมการ 4. ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี กรรมการ 5. ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ กรรมการและเลขานุการ 6. พระสมนึก อธิปญโญ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
	กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐประศาสนศาสตร์ ชุดที่ 2 สถานที่ : อาคารเรียนรวม โชน B ชั้น 1 ห้อง B107 B108
	1. ศ.พล.ต.ท.หญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย ประธานกรรมการ 2. ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3. ผศ.ดร.มยุรี รัตนเสริมพงษ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 4. ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง กรรมการ 5. ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา กรรมการและเลขานุการ 6. พระอนุชิต นาคเสโน กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
	กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐศาสตร์ ชุดที่ 1 สถานที่ : อาคารเรียนรวม โชน B ชั้น5 ห้อง B508 B509
	1. รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม ประธานกรรมการ 2. ผศ.ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3. ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต กรรมการ 4. อ.ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า กรรมการ 5. อ.ดร.สุรียา รักษาเมือง กรรมการและเลขานุการ 6. นายพลวัฒน์ สีทา กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
	กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐศาสตร์ ชุดที่ 2 สถานที่ : อาคารเรียนรวม โชน B ชั้น5 ห้อง B507
	1. รศ.ดร.ประณต นันทิยะกุล ประธานกรรมการ 2. อ.ดร.ตระกุล จิตวัฒนากร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3. ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ กรรมการ 4. อ.ดร.บวร ชมขุนศรี กรรมการ 5. อ.ดร.กาญจนา คำจตุติ กรรมการและเลขานุการ 6. นางสาวกาญจนา บุญเรือง กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
	กลุ่มนวัตกรรมทางรัฐศาสตร์ ชุดที่ 3 สถานที่ : อาคารเรียนรวม โชน B ชั้น5 ห้อง B506
	1. ศ.ดร.จ้านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ ประธานกรรมการ 2. อ.ดร.จุฑาทิพย์ สุจริตกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3. รศ.ดร.พรรษา พฤตมางกูร กรรมการ 4. รศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช กรรมการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการการวิพากษ์บทความ	(2)
คำนำ	(5)
กำหนดการ	(6)
ปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทศักราช 2457 : ศึกษากรณีการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร และข้อยกเว้นความรับผิด	1
อรัญ พันธุมจินดา	
ผู้นำทางการเมืองกับการบริหารยุคไทยแลนด์ 4.0	13
รัชฎากร เอี่ยมอำไพ	
การปกครองท้องถิ่นไทย	21
พัชรราวลัย ศุภภะ	
ปัญหา ทางรอดและความท้าทายของผู้ประกอบการ SMEs กรณีศึกษา ผู้ผลิตการบูรหอมอำเภอบางปะอิน จังหวัดอยุธยา	35
เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, เอนก ไยอินทร์, พระคมสัน ฐิตเมธโส	
พระครูปลัดเถรานุวัตร	
ภาวะผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง	45
พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ (เอมพันธ์)	
รัฐศาสตร์เชิงบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา	59
พระมหาพิพัฒพงศ์ ฐิตธมโม	
วิเคราะห์คุณค่าการเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา	71
ไพบูลย์ สุขเจตณี	
พุทธปรัชญาเป็นรากฐานทางรัฐศาสตร์	85
เอนก ณ เชียงใหม่	
บทบาทสตรีกับการเมือง	101
ฉัฐสุภางค์ สารมาศ	

(10) การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3

การตื่นรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไป สุทน ทองเล็ก	117
การปกครองยุคโลกาภิวัตน์ ปณัชชัฐิตา บุรณกิจ	131
ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาลของภาครัฐ ชุมพล เพ็งศิริ, พระครูปลัดนิเวศ ชินวโร (จงแจ้งกลาง)	145
บทเพลงกับการสื่อสารทางการเมือง วีรภัทร กาญจนามงคลชัย, สุริยะ ประกายสาธก, จิตาภา บัวใหญ่รักษา	159
ปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ ยาเสพติดและความมั่นคงของประเทศ อรรถเดช สนลอย, สันฐาน ชยนนท์	171
บทบาททางการเมืองของรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ หลังรัฐประหาร พ.ศ. 2549 – 2551 วาสนา อันป้อมพล, ฐาน ชยนนท์, วิจิตรา ศรีสอน	183
บทบาทกองอาสารักษาดินแดน ในการรักษาความสงบในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ชวาลา กุลจิตตินภกร, วัลลภ พิริยวรรณะ	195
การมีส่วนร่วมของประชาชนกับโครงการจิตสาธารณะ ภัทร นาคแก้ว	211
แนวทางการปกครองตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล คำสิงห์ ใจเย็น, วิจิตรา ศรีสอน	223
ประเทศไทยกับแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ค.ศ. 2025 พัชรา การिया, สุริยะ ประกายสาธก	233
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของประชาคมกรณีศึกษา เทศบาลนครปาก เกร็ด จังหวัดนนทบุรี อรพรรณ ทัพชัย, วิจิตรา ศรีสอน	243
การบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ในมาตรา 44 กับวัดพระธรรมกายในช่วง พ.ศ. 2560 สันติ เจริญชัย, วิจิตรา ศรีสอน	251

วัฒนธรรมทางการเมืองกับประชาธิปไตยของไทย	263
สุชา ปั่นบุญชู, สุริยะ ประกายสาธก, จอมชัย เลิศอมรรัฐ	
โครงสร้างพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	277
พ.ศ. 2560	
อนิรุทธิ์ หลวงไกร, วัลลภ พิริยวรรณ	
หลักพุทธธรรมในธรรมาภิบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	293
ไพฑูรย์ ปริญาธรรมกุล	
การถวายสัตย์ปฏิญาณกับการทำหน้าที่คณะรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์	307
โอชา	
พระมหาธนาศิลป์ ฐมมานุสารี, บวร ขมขุณศรี	
ขบวนการทางการเมือง : แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตย	317
ยุทธนา ปราณีต, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า	
การสื่อสารทางการเมืองของคนรุ่นใหม่	333
Phra Zawtika, พระธงชัย ฐมวโร (เหล็งหวาน), ปันตดา รักษาแก้ว	
จริยธรรมทางการเมือง : วิถีทางแห่งความสำเร็จในการพัฒนาทางการเมือง	341
ของไทย	
สุมาลี บุญเรือง, พระโณทัย กตปุญโญ (อุ้นเรือน)	
หลักการสำหรับใช้ตรวจสอบการบริหารรัฐกิจ	353
ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์, เบญญาภา อัจฉฤกษ์	
เหลี่ยมหลังแลหน้าการเมืองการปกครองภายใต้เขตเศรษฐกิจแม่สอด - ตาก	367
อัครเดช พรหมกัลป์	
คันฉ่องส่องการเมืองการปกครองของไทย	379
ประคอง มาโต, ชลิต วงษ์สกุล, พระสมห์สุวรรณ อคฺควณโณ	
สัมมาเศรษฐกิจศาสตร์ ทางสายกลางสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน	395
ปรัชญา บุตรสะอาด	
สื่อสังคมออนไลน์กับการสื่อสารการเมืองไทย	409
พระปัญญาฤทธิ์ ฟ้าศุก, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, เสนอ อัครม้นตา	
หลักธรรม คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้บริหาร	419
พระอ่อน ถาวโร	

(12) การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3

สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย	433
นุชทยา คมวิริยะวุฒิ, วิจิตรา ศรีสอน, จอมชัย เลิศอมรรัฐ	
แนวทางการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในประเทศไทย	441
ชนาภา พงษ์ไผ่ขำ, สันฐาน ชยนนท์	
การเมืองบนพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา	455
กาญจนา ดำจตุติ, พรรษา พุฒยงกูร	
ความเคลื่อนไหวของสหภาพรัฐวิสาหกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0	469
มธุรส ใจดี, ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี พ.ศ.2562	479
รัชณี กล้าภู, ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ	
การเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	491
ภาณุรัตน์ ดีเสมอ, พิชิต ปริมาตร	
แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในยุคไทยแลนด์ 4.0	505
ปัฐมาภรณ์ ผาดี, วิจิตรา ศรีสอน	
วาทกรรมกับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองไทย	513
อนุภูมิ โชวเกษม	
สภาพปัญหาการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรของไทย พ.ศ. 2562	525
ราชัญ มาตแสง, ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ	
เศรษฐกิจฐานรากกับการบริหารจัดการตามบทบาทของภาวะผู้นำ	537
พิชิต ปริมาตร, ไพวรรณ ปริมาตร, พระครูปลัด นิเวช ชินวโร (จงแจ้ง กลาง)	
ความสำเร็จ ความล้มเหลว ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ	551
ชลธิชา คำบาง, ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ	
การทำรัฐประหารของทหารกับการเมืองไทย	561
พิมพ์ผกา พิทักษ์กรณ์, สุริยะ ประกายสาธก	

กฎหมายที่พระสังฆาธิการควรรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน	585
พระมานพ อคฺคมาณโว	
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับความรู้ ความเข้าใจของประชาชน	599
นิวัฒน์ พรหมทิพย์, สันฐาน ชยนนท์	
ระบอบประชาธิปไตยของรัฐบาลทหารไทย	613
เอี่ยมฮะซาน หิมมะ, วิจิตรา ศรีสอน	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบราชการไทย4.0	629
สุวิสา ขำเฟื่อง, สันฐาน ชยนนท์	
ระบบอุปถัมภ์ในบริบทสังคมไทย	641
ณภัทร เรืองบุรพ, วิจิตรา ศรีสอน	
ปัญหาและอุปสรรคในการร่วมป้องกันและปราบปรามการชุมนุมทางการเมืองปี พ.ศ. 2557	651
วัชรพงษ์ ทะลือ, วิจิตรา ศรีสอน	
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในยุคปัจจุบัน	663
สุภี นະที, สุริยะ ประกายสาธก	
บทบาทหน่วยงานของรัฐต่อการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม	679
อำพล เกิดชัยภูมิ, วิจิตรา ศรีสอน	
บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาท้องถิ่น	691
เมธาวุฒิ มุณีปภา, สุริยะ ประกายสาธก	
นโยบายพรรคการเมืองไทยในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2562	703
จิระศักดิ์ สุจิตร์วัฒนนะสุข, วัลลภ พิริยวรรณนะ	
วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดอ่างทอง	717
วรทัศน์ สุเมฆะกุล, วิจิตรา ศรีสอน	
บทบาทผู้นำรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ กับการเคลื่อนไหวเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย	723
ธีราภรณ์ จุมรี, สันฐาน ชยนนท์	
การก่อตัวทางสังคมของ กลุ่มดาวดิน	739
มนัสชัย อันทะแสง, สุริยะ ประกายสาธก	

(14) การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3

บทบาทหน้าที่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (รวมไปถึง กองทุนชุมชนทหาร)	759
กฤตศตพร ทรัพย์ข้า, วิจิตรา ศรีสอน	
การปกครองท้องถิ่นในกฎหมายรัฐธรรมนูญ	771
ชวีชัย ไชยสา	
การใช้หลักนิติธรรมในการบริหารประเทศ	785
อัญธิษฐา อักษรศรี	
การเคลื่อนไหวทางการเมืองของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้านคร หลวง	805
แมนรัตน์ แก่อินทร์, วิจิตรา ศรีสอน, จักรวาล สุขไมตรี	
การพัฒนาการบริหารบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริม การประกอบธุรกิจประกันภัย	813
ปัญญมณีสาร์ องค์ปรัชญากุล, สุรินทร์ นียมามงกูร	
การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักพละ 4	827
อมลวรรณ ออบสิน, พระนุชิต นาคเสโน, พระเทพปริยัติเมธี	
ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกำลังพลในกองพันทหาร ปืนใหญ่ที่ 19	845
ชาญเดช ไชยดี, วิจิตรา ศรีสอน	

ภาคผนวก

- โครงการ
- คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ
- แบบประเมินบทความ

เศรษฐกิจฐานรากกับการบริหารจัดการตามบทบาทของภาวะผู้นำ

Community Economy and Management According to the Role of Leadership

พิชิต ปุริมาตฺร* ไพบรรณ ปุริมาตฺร** พระครูปลัด นิเวช ชินวโร (จกแจงกลาง)***

บทคัดย่อ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น (ทุนในชุมชน) ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ภาวะผู้นำมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : เศรษฐกิจฐานราก, การบริหารจัดการ, ภาวะผู้นำ

Abstract

Community economic development is so vital to the learning process to people in the local community. It is developed The focus on process rather than form And the need for continuity of operations, including a focus on the development from the start. The resource base of local capital (in the community), as well as the involvement of multilateral, including government, business, NGOs, academics, journalists, leadership is a crucial part of management to lead the

*นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

*** อาจารย์พิเศษ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครราชสีมา

development of the local community integration. the Which is the cornerstone of sustainable development.

Keywords: Community Economy, Management, Leadership

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน จนถึงรัฐและประเทศ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมี เหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจทุกระดับให้มีความสำนึกทางด้านคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางด้านทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี การที่จะให้บรรลุผลเป็นไปตามแนวทางพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องการพัฒนา เศรษฐกิจ แบบพอเพียงนั้นมิใช่ของที่จะทำกันได้ง่ายนักต้องสร้างความเข้าใจให้เกิดกับประชาชนทุก ผู้ใหญ่บ้านในแต่ ละท้องถิ่นถือว่าเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทในการเผยแพร่ ความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ ชาวบ้านในท้องถิ่นของตนเองที่รับผิดชอบอยู่เพื่อที่จะให้ชาวบ้านสามารถปฏิบัติและดำเนินชีวิต ได้อย่างพออยู่พอกิน สามารถพึ่งตัวเองได้ เป็นการสร้างศักยภาพของประเทศในการพึ่งตนเอง สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจสามารถยืนหยัด ได้ในประชาคมโลก

เศรษฐกิจฐานราก คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจฐานรากมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนหรือทุนในชุมชน อาทิวัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ เศรษฐกิจฐานรากในสังคมไทย มีอยู่หลายแนวทาง แต่มีเป้าในการนำชุมชนไปสู่การพึ่งตนเอง ทั้งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ วิสาหกิจชุมชน และอื่นๆ การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วม

ตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค จากการใช้ “ทุนของชุมชน”

เศรษฐกิจฐานรากมีลักษณะสำคัญคือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม

เศรษฐกิจฐานรากต้องรู้หลักครองเรือนความสุขสี่ประการ :

การจะเป็นผู้บริหารและผู้นำทางเศรษฐกิจฐานรากนั้นต้องเป็นผู้รู้หลักการครองเรือน หลักที่ว่านี้ถือเป็นธรรมานุญชีวิตประการหนึ่งที่ชาวไทยควรยึดถือปฏิบัติและจะต้องวัดหลักเกณฑ์ดังนี้ (อุดมพร อมรธรรม, 2549 : 132)

มีความสุขสี่ประการ คือ ความสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมีหรือความสุขที่ชาวบ้านควรพยายามทำให้เกิดขึ้นแก่ตนอยู่เสมอ เรียกสั้น ๆ ว่า สุขของคฤหัสถ์ (กามโมคีสสุข) 4 คือ

1. **อัตถิสุข** สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímและอุ่นใจว่าตนมีโภคทรัพย์ ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางชอบธรรม

2. **โมคีสสุข** สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจว่า ตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงผู้ที่ควรเลี้ยงและบำเพ็ญคุณประโยชน์

3. **อนนสุข** สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจเอิบอímใจว่า ตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

4. **อนวัชชสุข** สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจว่า ตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจบรรดาสุข 4 อย่างนี้ อนวัชชสุข มีค่ามากที่สุด

การบริหาร

การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์

วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 2500 ปี เป็นข้อมูลให้เราศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร (อุตมพร อมรธรรม, 2549 : 132)

การศึกษาวิธีพุทธบริหารในครั้งนี้อธิบายหน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นกำหนดแนวทางแนวดำเนินงานปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการใช้คนให้เหมาะกับงาน

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

เราจะพิจารณาพุทธวิธีบริหารในประเด็นที่เกี่ยวกับการวางแผนการจัดองค์กร การบริหารงานบุคคลการอำนวยการและการกำกับดูแลตามลำดับต่อไปนี้

นักบริหารที่ดี :

วิธีบริหารงานที่ดี คือ ธรรมาธิปไตยที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ ซึ่งทำให้ได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงานนักบริหารแบบธรรมาธิปไตยยึดธรรมเป็นหลักในการบริหาร เขามีธรรมที่เรียกว่า พละ 4 ประการอยู่ในใจ คือ

1. ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด
2. วิริยะพละ กำลังแห่งความเพียร
3. อนุวัชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต
4. สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์

พละหรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ ช่วยทำให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์กรแต่งตั้งบุคลากรอำนวยการ และควบคุมได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมีมนุษยสัมพันธ์ ยิ่งเขามีคุณธรรมทั้ง 4 ข้อนี้เพิ่มมาก

ขึ้นเท่าใด ก็ยังทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าใครคนใดขาดคุณธรรมทั้ง 4 ประการ แม้เพียงบางข้อเขาก็เป็นนักบริหารที่ดีไม่ได้

ผู้นำที่ดี :

ผู้นำคือผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหว หรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันอยู่แล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัด และแม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ (ณัฐนรี ศรีทอง, 2552 : 296 – 309)

ปัญหาของผู้นำก็คือทำอย่างไรจะให้เป็นที่ยอมรับของผู้ตาม เริ่มตั้งแต่หาทางให้ได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำ เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วก็ยังได้รับความร่วมมือจากสมาชิกช่วยกันทำงานและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์จนพร้อมที่จะได้รับเลือกตั้งให้กลับมาดำรงตำแหน่งอีกในสมัยหน้า

ผู้นำจะประสบความสำเร็จตามขั้นตอนดังกล่าวได้ก็ต้องมีธรรมะประจำใจ ธรรมะข้อหนึ่งสำหรับผู้นำก็คือ นิวาตะ หมายถึง ความอ่อนน้อมถ่อมตน คำว่า นิวาตะ แปลตามตัวอักษรว่าไหลมออก บางคนพอได้รับเลือกเป็นผู้นำหรือเป็นกรรมการบอร์ดต่าง ๆ ชักกร่างหรือวางท่าพองลมด้วยทิฐิมานะ ว่าข้าเป็นผู้นำแล้วนะ สวมหัวโชนแล้วใส่ประจำไม่เคยถอด ไปไหนก็ใส่หัวโชนข่มคนอื่น คนประเภทนี้ต้องไหลมออกบ้าง คือ หักถอดหัวโชนออกบ้างแล้วจะสบายขึ้น

การพัฒนาตนของผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน :

การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการพัฒนาที่ตัวบุคคลผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำ อีกส่วนหนึ่งนั้นเป็นการพัฒนาแบบของภาวะความเป็นผู้นำเพื่อให้มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนพึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนในมิติกระบวนการ(process) ในอนาคตต่อไป ซึ่งการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

การพัฒนาตนของผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำของบุคคลนั้นทำได้ 4 ส่วน ดังนี้

1. การพัฒนาบุคลิกภาพ (Personality)
2. การพัฒนาความรู้ (Knowledge)
3. การพัฒนาเจตคติ (Attitude)
4. การพัฒนาทักษะ (Skill)

สำหรับแนวทางการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำของบุคคลในแต่ละส่วนมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การพัฒนาบุคลิกภาพ (Personality)

บุคลิกภาพ (Personality) ในที่นี้เป็นคุณสมบัติและคุณลักษณะเด่นของบุคคลซึ่งทำให้มีความแตกต่างจากคนอื่น ๆ ซึ่งบุคลิกภาพของคนประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นบุคลิกภาพภายนอก ซึ่งสามารถมองเห็นและจับต้องได้ (Physical Approach) เช่น รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ เสียงพูด เป็นต้น และส่วนที่สองเป็นบุคลิกภาพภายในซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น ความรู้สึก ความคิด และความจริงใจ เป็นต้น สำหรับบุคลิกภาพทั้ง 2 ส่วน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1.1 การพัฒนาบุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ การแต่งกาย หน้าตา การพูดจา และกิริยาท่าทาง ซึ่งบุคลิกภาพภายนอกของคนมีแนวทางการพัฒนา ที่สำคัญหลายประการ คือ

1.1.1 การพัฒนาการแต่งกาย ผู้ที่แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องทำการพัฒนาการแต่งกายให้เหมาะสมกับพื้นที่ เวลา และโอกาส เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเองให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องแต่งกายให้รัดกุมคล่องตัวต่อการปฏิบัติงานในชุมชน มีความพร้อมต่อการปรับเปลี่ยนการแต่งกายให้เหมาะสมในแต่ละโอกาส เนื่องจากจำเป็นต้องมีการพบปะติดต่อประสานงานกับบุคคลทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัย และในทุกสถานที่

1.1.2 การพัฒนาหน้าตา ผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนนั้น หากต้องการทำงานให้ได้ผลตามเป้าหมายจำเป็นต้องพัฒนาหน้าตาของตนเองให้ดีและเป็นระเบียบเรียบร้อยเสียก่อน เพื่อเสริมสร้างความเลื่อมใสและก่อให้เกิดความศรัทธาก่อนเป็นเบื้องแรกและจะนำมาซึ่งความร่วมมือในการทำงานและผลสำเร็จในการทำงานในที่สุด

1.1.3 การพัฒนาการพูด ผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนได้ดี จำเป็นต้องฝึกการพูดเพื่อการสื่อสาร การพูดในที่สาธารณะและการพูดในโอกาสต่าง ๆ เพื่อมารยาทในสังคมให้เกิดความชำนาญ และสามารถใช้การพูดให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี

1.1.4 กิริยาท่าทาง ผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีท่าทางที่เป็นมิตร มีความจริงใจต่อผู้ที่ทำการติดต่อ ประสานงานด้วยทุกฝ่าย เพื่อก่อให้เกิดความไว้วางใจร่วมมือประสานใจในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างราบรื่น

นอกจากบุคลิกภาพภายนอกของผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนทั้ง 4 ประการข้างต้นแล้ว ยังมีบุคลิกภาพภายในของผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งมีความสำคัญเช่นเดียวกับบุคลิกภาพนอก

1.2 การพัฒนาบุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในเป็นบุคลิกภาพของบุคคลซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ประกอบด้วยเจตคติ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการปรับตัว และความมีปฏิภาณไหวพริบดี ซึ่งทำได้ดังนี้

1.2.1 การพัฒนาเจตคติ ผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องมีเจตคติที่ดีต่อประชาชนต่อชุมชน และต่อกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน จึงจะสามารถทำงานพัฒนาชุมชนให้สำเร็จได้ เนื่องจากผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่องานพัฒนาชุมชนย่อมโน้มนำให้เกิดพฤติกรรม ในการทำงานด้วยความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง

1.2.2 การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนนั้นจำเป็นต้องเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองในระดับสูง เพื่อมุ่งพัฒนาประชาชนในชุมชนให้พึ่งตนเองได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน ซึ่งการทำงานในชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้มีปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งแปรเปลี่ยนไปได้ตลอดเวลา ฉะนั้นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างแรงกล้าจึงจะสามารถทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างราบรื่น

1.2.3 การพัฒนาความสามารถในการปรับตัว ผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความสามารถในการปรับตัวอยู่ในระดับสูงเพื่อให้มีความสอดคล้องและกลมกลืนไปกับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกระดับการศึกษา และทุกอาชีพในชุมชนในแต่ละสถานการณ์และในแต่ละสภาพแวดล้อม นอกจากนี้แล้วแต่ละชุมชนนั้นระบบความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนมีความแตกต่างกันไป ฉะนั้นผู้ที่แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนจึงต้องปรับตัวได้ดี เพื่อให้ทำงานในแต่ละชุมชนได้อย่างราบรื่น

1.2.4 การพัฒนาความมีปฏิภาณและไหวพริบ ผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีปฏิภาณและไหวพริบดี หรือกล่าวได้ว่าต้องเป็นผู้ที่มีทั้งความฉลาดและความเฉลียว เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างถูกต้องชัดเจนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้ง่ายต่อการแก้ไขปัญหาและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน

กล่าวได้ว่าในเรื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพ (Personality) ซึ่งเป็นส่วนแรกในการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนนั้นประกอบด้วยการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอก

ซึ่งมองเห็นและจับต้องได้และการพัฒนาบุคลิกภาพภายใน ซึ่งไม่สามารถที่จะจับต้องได้เป็นสำคัญผู้ที่
ที่จะแสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนได้ด้วยดีนั้น จำเป็นต้องพัฒนาบุคลิกภาพของ
ตนเองทั้ง 2 ส่วน ให้อยู่ในระดับที่อยู่ตลอดเวลา เพื่อก่อให้เกิดความเลื่อมใสและความศรัทธา
ให้แก่ผู้พบเห็น ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างราบรื่น
ประเด็นต่อไปเป็นเรื่องของการพัฒนาความรู้

2) การพัฒนาความรู้ (Knowledge)

การพัฒนาความรู้ให้แก่บุคคลนั้นดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ การศึกษาใน
ระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาแบบตลอดชีวิต ดังนี้ ลักษณะแรกพัฒนาความรู้ให้แก่
บุคคลด้วยการจัดการศึกษาในระบบ (Formal Education) ซึ่งมีหลักสูตรมีการจัดการเรียนการ
สอนให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนมีมาตรฐานและมีการกำหนดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนอย่าง
ชัดเจน เช่น การจัดการศึกษาในระดับอนุบาลระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และ
ระดับอุดมศึกษา เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน
สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และเพื่อวางรากฐานในการประกอบอาชีพ
ในระยะยาวต่อไป รวมถึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลโดยตรง

3) การพัฒนาเจตคติ (Attitude)

เจตคติเป็นสภาพความพร้อมของจิตใจ ประสบการณ์และพฤติกรรมเพื่อ
ตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ส่วนกูดอธิบายว่า เจตคติเป็นแรงจูงใจหรือความโน้มเอียงของบุคคลที่
จะตอบสนองต่อวัตถุ อารมณ์ และสถานการณ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับเคนด์เลอร์ ที่อธิบายว่า
เจตคติเป็นความพร้อมของบุคคลในการแสดงพฤติกรรมเพื่อให้การสนับสนุน หรือต่อต้านต่อสิ่งเร้า
รอยพิมพ์ น้อยคนตี อธิบายว่าเจตคติเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น และความโน้มเอียงของบุคคล
ที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเจตคติมีทั้งในทางบวกและในทางลบ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าเจต
คติเป็นความรู้สึกหรือความคิดเห็นของบุคคลที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมตามความรู้สึกที่พึงพอใจ
หรือไม่พึงพอใจเจตคติเป็นผลรวมของความรู้สึก ความคิดเห็น การเรียนรู้ และประสบการณ์ของ
บุคคล

เจตคติของบุคคลเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ตามสถานการณ์และตามสภาพแวดล้อม
ที่แปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตามการที่เจตคติของแต่ละบุคคลเปลี่ยนแปลงไปได้นั้น
ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- การลอกเลียนแบบ (Identification) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องการมีพฤติกรรมของตน
ให้เหมือนกับบุคคลอื่น ๆ ที่ตนเองมีความชื่นชมหรือมีความชื่นชอบ

- การยินยอม (Compliance) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับอิทธิพลจากผู้อื่นทั้งในด้านของความคิดและการกระทำ จึงน้อมนำทั้งความคิดและการกระทำเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของตนเองด้วยความเต็มใจ

- การเปลี่ยนแปลงตนเอง (Internalization) ให้มีความเหมาะสมกับตนเอง เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้และเปลี่ยนแปลงได้เหมือนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลกล่าวคือ เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ก็จะเกิดความรู้สึกและเกิดอารมณ์ต่อสิ่งนั้นไปด้วย ฉะนั้นการสร้างภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนนั้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเจตคติของบุคคลที่จะเป็นผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำให้ถูกต้อง ทั้งในเรื่องของบุคลิกภาพ ความรู้และทักษะของตนเองให้พร้อมที่จะทำงานในชุมชนได้อย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ต้องปรับเจตคติให้ตรงกับความเป็นจริงและมีความสอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาชุมชนในแต่ละประเด็น ได้แก่ ประเด็นในเรื่องหน้าที่ของชุมชน เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน มิติของการพัฒนาชุมชน วิธีการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การพึ่งตนเองของประชาชนในชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาชุมชน การปฏิบัติงานในชุมชน และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางต่อการลงมือปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดกิจกรรมขึ้นในชุมชนต่อไปในอนาคต หัวข้อต่อไปนี้เป็นเรื่องของการพัฒนาทักษะ

4) การพัฒนาทักษะ (Skill)

ผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องฝึกปฏิบัติตนเองให้มีทักษะในการทำกิจกรรมอย่างแท้จริง เพื่อให้งานพัฒนาชุมชนประสบผลสำเร็จตรงตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ซึ่งทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้แสดงภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนมีหลายเรื่อง เช่น ทักษะในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ที่เกี่ยวข้องทักษะในการพูดต่อที่ชุมชน ทักษะในการติดต่อประสานงาน ทักษะในการรวมกลุ่มประชาชนในชุมชน ทักษะในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทักษะในการจัดเวทีประชาคม ทักษะในการสำรวจชุมชน ทักษะในการระบุสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ทักษะในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ทักษะในการลงมือปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหา ทักษะในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานทักษะด้านคอมพิวเตอร์และการค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เป็นต้น (Bass, B.M. 1990 : 19-31)

การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชนทั้ง 4 ส่วน ได้แก่ การพัฒนาบุคลิกภาพ การพัฒนาความรู้ การพัฒนาเจตคติและการพัฒนาทักษะดังที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น

นั้น สามารถประสบผลสำเร็จได้ด้วยดีโดยการจัดฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจและมุ่งให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ภาวะผู้นำทางเศรษฐกิจฐานรากต้องรู้หลักครองเรือนความสุขสี่ประการ :

การจะเป็นผู้บริหารและเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจฐานรากนั้นต้องเป็นผู้รู้หลักการครองเรือน หลักที่ว่านี้ถือเป็นธรรมนุญชีวิตประการหนึ่งที่ชาวไทยควรยึดถือปฏิบัติและจะต้องวัดหลักเกณฑ์ดังนี้ (อุดมพร อมรธรรม, 2549 : หน้า 132)

มีความสุขสี่ประการ คือ ความสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมีหรือความสุขที่ชาวบ้านควรพยายามทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเองอยู่เสมอ เรียกล้วน ๆ ว่า สุขของคฤหัสถ์ (กามโภคีสุข) 4 คือ

1.1 อติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímและอímใจว่าตนมีโภคทรัพย์ ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางชอบธรรม

1.2 โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจว่า ตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงผู้ที่ควรเลี้ยงและบำเพ็ญคุณประโยชน์

1.3 อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจเอิบอímใจว่า ตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

1.4 อนวัชชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ บรรดาสุข 4 อย่างนี้ อนวัชชสุข มีค่ามากที่สุด

ภาวะผู้นำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รับการขนานพระนามจากชาวโลกว่า “ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา” พระองค์ทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกรที่ยากไร้และด้อยโอกาสทั่วทุกภูมิภาค ทรงสดับรับฟังปัญหาทุกข์ยากของราษฎร และทรงพระเมตตาพระราชทานแนวทางการดำรงชีพ เพื่อให้ประชาชนของพระองค์สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต), 2549 : 3 – 52.)

ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งชี้แนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นความสมดุล องค์กรวมและยั่งยืน โดยเน้นหลักการความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอที่จะต้านทานและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ปรัชญาดังกล่าวเน้นแนวทาง “การเดินทางสายกลาง” ทำให้องค์การสหประชาชาติมีปณิธานมุ่งมั่นพัฒนาคน ให้ประชาชนเป็นเป้าหมายศูนย์กลางในการพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนต่อไป

บทบาทของภาวะความเป็นผู้นำ :

บทบาทของภาวะความเป็นผู้นำทั้งที่มาจากผู้นำด้วยตำแหน่งแต่งตั้งและผู้นำที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ดังนี้

1. บทบาทของการเป็นตัวแทนของหน่วยงานในทุกสถานการณ์ (figurehead) ที่สำคัญก็คือการเป็นตัวแทนการเป็นตัวแทนของหน่วยงานเพื่อรวบรวมข้อมูลจากภายนอกหน่วยงานรวมถึงบทบาทการต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยียนหน่วยงาน

2. บทบาทของนักพูด (spokesperson) เป็นบทบาทการนำเสนอกิจกรรมของหน่วยงาน บทบาทการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีของหน่วยงาน รวมถึงบทบาทการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงานให้เป็นที่รู้จักของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ผู้รับบริการ เพื่อนร่วมอาชีพ และสังคมภายนอกหน่วยงาน เป็นต้น

3. บทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง (negotiator) เพื่อผลประโยชน์ของหน่วยงานและเพื่อความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานเป็นสำคัญ เช่น การต่อรองจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์เข้าหน่วยงาน การต่อรองราคาค่าก่อสร้างอาคารที่ทำการใหม่ของหน่วยงาน เป็นต้น

4. บทบาทการสอนงาน (coach) แก่ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่น และทำให้ผู้นำเกิดความมั่นใจว่าผู้ตามเพื่อนร่วมงานทำงานถูกต้องเป็นไปตามมาตรฐาน และผลงานที่ได้จะมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของบุคคลทุกฝ่าย

5. บทบาทในการสร้างทีมงาน (team builder) เพื่อเป็นการรวมพลังความสามัคคีของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้งานที่ทำอยู่สำเร็จลุล่วงไปได้โดยง่าย ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นขณะทำงานร่วมกัน และที่สำคัญก็คือเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีให้แก่ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานโดยตรง

6. บทบาทในการแก้ปัญหาด้านเทคนิค (technical problem solver) โดยการให้บริการในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ผู้แนะนำด้านวิชาการ เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

7. บทบาทของผู้ประกอบการ (entrepreneur) เพื่อให้หน่วยงานดำรงอยู่ได้ และปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยงานได้อย่างต่อเนื่อง

บทบาทของภาวะความเป็นผู้นำทั้ง 7 บทบาทข้างต้น เมื่อพิจารณาอีกมุมมองหนึ่งจะพบว่า มีลักษณะที่เป็นกระบวนการ (process) ซึ่งมีความเป็นระบบ มีระเบียบ มีหลักเกณฑ์เป็นลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก ซึ่งกระบวนการภาวะความเป็นผู้นำนั้นเป็นสิ่งสำคัญควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ภาวะผู้นำออกเป็น 12 กลุ่ม

1. ภาวะผู้นำในฐานะที่เน้นกระบวนการของกลุ่ม (Leadership as a focus of group processes)
2. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพและผลของบุคลิกภาพ (Leadership as a personality and its effects)
3. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการกระทำหรือพฤติกรรม (Leadership as an act or behavior)
4. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมาย (Leadership as an instrument of goal achievement)
5. ภาวะผู้นำในฐานะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ (Leadership as an emerging effect of interaction)
6. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นความแตกต่างของบทบาท (Leadership as a differentiated role)
7. ภาวะผู้นำในฐานะที่มุ่งด้านโครงสร้าง (Leadership as the initiation structure)
8. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดการยินยอมตาม (Leadership as the act of inducing compliance)
9. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพล (leadership as the exercise influence)
10. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบการจูงใจ (Leadership as a form of persuasion)
11. ภาวะผู้นำในฐานะความสัมพันธ์ของอำนาจ (Leadership as a power relationship)
12. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการผสมผสานขององค์ประกอบต่างๆ (Leadership as a combination of elements)

บทสรุป

"ภาวะผู้นำ" คือ พฤติกรรมของบุคคลในการกำกับกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

นักบริหารงาน คือ ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น เขาบริหารด้วยธรรมาธิปไตย ที่ถือหลักการและความสำเร็จของงานเป็นใหญ่ จึงเป็นผู้นำที่นั่งอยู่ในหัวใจของคนร่วมงาน ทั้งนี้เพราะเขามีธรรมเป็นพลังในการบริหาร 4 ประการ คือ

1. ปัญญาพละ กำลังแห่งความรอบรู้เรื่องต้น เรื่องคน และเรื่องของการงาน
2. วิริยะพละ กำลังแห่งความขยันที่ปลุกใจตนเอง และคนอื่นตลอดเวลา
3. อดวิชชพละ กำลังแห่งความสุจริตที่ปราศจากกริ้วแห่งชีวิตอันเกิดจากอบายมุข
4. สังคหพละ กำลังแห่งมนุษยสัมพันธ์ที่ประสานใจคนร่วมงานเข้าด้วยความโอบอ้อม

อารี วชิโรเพราะ สงเคราะห์ประชาชน และวางตนพอดี ผู้มีธรรมอยู่ในหัวใจ ย่อมเป็นศูนย์รวมใจคนร่วมงาน และสามารถจัดการให้งานในหน้าที่ลุล่วงไปด้วยดี ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า

“เอโส ทิ อุตตริตโร ภาราวโห รุทธโร โย ปเรสาธิปนนานัน สยั สนธาตุมรหติ

ผู้ใดเมื่อคนเหล่าอื่นขัดแย้งกันอยู่ ตนเองเป็นผู้ประสานให้พวกเขาดีกัน ผู้นั้นเป็นคนรับภาระและจัดการธุระที่ยอดเยี่ยม”

เอกสารอ้างอิง

ณัฐนรี ศรีทอง. 2552. การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์,

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธรรมจิตโต). 2549. พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา

จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย,

เสริมศักดิ์ ศิลาภรณ์. 2536. “ภาวะผู้นำ” ในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติใน

การบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.

อุดมพร อมรธรรม. 2549. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์แสงดาว.

Bass, B.M. 1990. From transactional to transformational leadership: learning to share

the vision. *Organizational Dynamics*, 18, 19-31.

